

Stručni rad

POTICAJNO OKRUŽENJE ZA UČENJE – VEĆA AKTIVNOST DJECE

Mojca Zadavec

Osnovna škola Janeza Kuharja Razkrižje

Sažetak

Poticajno okruženje za učenje i opušten odnos između učenika i učitelja ključni su čimbenici u postizanju aktivnosti svih učenika u procesu učenja. Kada učitelj, zajedno s učenicima, jasno definira ciljeve učenja i uspješnosti, učenici preuzimaju veću odgovornost za samostalno učenje. Tada učenje postaje izazov i učenici predlažu načine stjecanja novih znanja i demonstriranja novih nastavnih sadržaja. Ovisno o različitim sposobnostima učenja i tipovima učenika koji se razlikuju po stilovima učenja, učenici stječu znanja na najprikladnije načine. Samim tim razlikuju se i dokazi o procesu učenja koje učitelj prikuplja tijekom ovog procesa. Aktivnost djece u suvremenom procesu učenja vrlo je važna, jer su ona njezini sukreatori.

Ključne riječi: istraživanje, načela formativnog praćenja, aktivnost učenika, ciljevi učenja, kriteriji uspješnosti

1. Uvod

Kao učiteljica 4. razreda predajem nastavne sadržaje svih predmeta. Susrećem se s učenicima različitih predznanja, interesa, motivacije, a posebno s učenicima koji imaju različito jaka područja učenja, te s učenicima sa specifičnim poteškoćama u učenju. Uvijek mi je bio izazov učiniti nastavu zanimljivom i atraktivnom kako bi svi učenici bili aktivni. Stoga sam sudjelovala na edukaciji »Formativno praćenje«, zahvaljujući kojoj sam dobila mnoštvo novih ideja i nadahnuće za kvalitetnu provedbu nastave na moderan, učenicima zanimljiviji način.

2. Razrada

Podučavanje prema načelima formativnog praćenja potiče me da za svako područje učenja pronađem odgovore na pitanja o načinima poticanja učenika na veću misaonu aktivnost. Važno je da učenike ne prisiljavam na klasično učenje, već da preuzmem ulogu vodiča na putu do ciljeva koje su si sami postavili na početku procesa. U učionici stvaram opuštenu atmosferu koja je misaono poticajna i sigurna za sve učenike, uključujući i one s posebnim potrebama i sposobnostima. Učenici točno znaju o čemu će i zašto učiti, te što će morati učiniti da bi u tome bili uspješni. Dopuštam im mogućnost da svoja znanja pokažu na različite načine, a ne samo klasičnim pismenim provjerama znanja, koje mnogim učenicima donose stres i nisku motivaciju odnosno nezainteresiranost. U takvom procesu učenja oni se maksimalno posvećuju učenju i na taj način razvijaju odgovoran odnos prema ovom procesu.

2.1. Podučavanje prema načelima formativnog praćenja

Zahvaljujući formativnom načinu podučavanja učenicima dajemo mogućnost sudjelovanja i maksimalne aktivnosti tijekom procesa učenja, uzimajući u obzir da oni sami predlažu načine za postizanje ciljeva učenja. Prije svega, mislim da je važno da svaki učenik pronađe vlastiti put u procesu učenja te predloži način na koji će kao pojedinac steći nova znanja i u tome biti uspješan.

Nakon što su zapisali ciljeve učenja, mojim učenicima ostalo je vremena za razmišljanje o načinima na koje namjeravaju steći nova znanja i načinima na koje će ih iskazati, ali onako kako to njima najviše odgovara. Upravo ovo razmišljanje ima ključni značaj za aktivnost svih učenika, naravno u okviru njihovih mogućnosti.

2.2. Međupredmetno povezivanje ciljeva učenja u sklopu predmeta Prirodoslovlje i tehnika te Glazbena umjetnost

Istaknula bih međupredmetno povezivanje, koje igra veliku ulogu u mom načinu podučavanja i zahtijeva od učitelja dobro poznavanje nastavnog plana i programa za sve predmete. Smatram da međupredmetno povezivanje obogaćuje nastavu i olakšava učenicima povezivanje nastavnih sadržaja te njihovo percipiranje u obliku zaključene cjeline iz koje lakše izvlače bit. Omogućuje učenicima veću aktivnost i samoinicijativnost tijekom provedbe nastave te podiže kvalitetu učenja.

Na satima Glazbene umjetnosti obrađivali smo gradivo na temu *Reciklirani orkestar* u međupredmetnom povezivanju s Prirodoslovljem i tehnikom, te nastavno gradivo na temu *Otpadnu ambalažu možemo ponovno upotrijebiti*.

U sklopu gradiva na temu Reciklirani orkestar postavili smo sljedeće ciljeve učenja:

- Učenici povezuju glazbu s drugim vrstama umjetnosti i različitim predmetnim područjima.
- Spoznaju upotrebljivost odbačenih predmeta i razvijaju ekološku svijest.
- Istražuju različite zvuke.
- Vrednuju svoj rad i rad školskih drugara.

U sklopu gradiva na temu Otpadna ambalaža postavili smo sljedeće ciljeve koji se odnose na ponovnu uporabu:

- Dokazuju da se otpaci mogu koristiti kao sirovine (organski otpaci, papir, plastika, metali).
- Znaju koji se materijali mogu ponovno upotrijebiti.
- Svjesni su činjenice da svake godine recikliramo veći postotak otpada i da je to dobro za naš okoliš.
- Utvrđuju značaj odvojenog prikupljanja otpadaka.
- Upoznati su s pojmom opasnog otpada koji pripada posebnim odlagalištima (baterije, lijekovi, bojila i sl.).

Stoga sam odlučila povezati spomenute nastavne sadržaje ovih dvaju predmeta i obrađivati ih cjelovito, s naglaskom na iskustveno učenje. Tijekom dvotjednog razdoblja isprepleli su se nastavni sadržaji predmeta Prirodoslovlje i tehnika te Glazbene umjetnosti koje smo obradili kao zaključenu cjelinu.

2.3. Obrada nastavnog gradiva na temu Otpadna ambalaža

Učenicima je dodijeljen zadatak da prikupe kod kuće različite vrste otpadne ambalaže. Donijeli su ih u školu. Prije provjere njihovih predznanja, na školsku ploču zalijepila sam znak za reciklažu. Uz pomoć metode Brainstorming (Oluja mozgova) oko zalijepljenog znaka zapisali smo riječi koje su nam odmah pale na pamet. Zatim smo potražili ono što je zajedničko napisanim riječima. Uslijedila je rasprava o svemu što znamo o recikliranju i odvajanju otpadaka. Učenici su zapisali pitanja koja su se pojavila u vezi sa spomenutom temom. Na sljedećem satu Prirodoslovlja i tehnike ispisali smo na ploči ciljeve učenja. Pomogla su nam pitanja koja su učenici prethodno pripremili. Zapisali smo i kriterije uspješnosti, uz pomoć kojih smo na kraju samovrednovali svoja postignuća. Slijedio je rad u parovima i tročlanim skupinama po izboru. Učenici su sami sugerirali način odvijanja rada. Pri tome su koristili udžbenike, internet, dodatnu literaturu iz knjižnice na tu temu i prigodne video zapise. Tako su istražili i na praktičan način demonstrirali kako se odvajaju otpaci. Posjetili smo ekološki otok u blizini škole i izradili razredni koš za stari papir. Učenici su izradili jednostavan kviz na ovu temu i radni list, koji smo svi rješavali za utvrđivanje znanja. Kreirani su plakati i misaoni obrasci.

2.4. Izrada recikliranog glazbenog instrumenta

Na satu Glazbene umjetnosti potražili smo vezu između riječi recikliranje i orkestar, te smo ovo saznanje povezali s glazbom. Debatirali smo o prijedlozima učenika. Razgovor smo usmjerili na činjenicu da i otpadna ambalaža može poslužiti za izradu izvrsnog instrumenta te da neki glazbenici stvaraju zvuk i glazbu zahvaljujući uporabi raznih otpadnih predmeta. Pogledali smo fotografije i

pročitati prezentacije glazbenika. Osim navedenog, pogledali smo i video zapise koje imamo u interaktivnom online školskom gradivu. Zapisali smo ciljeve učenja i kriterije uspješnosti. Učenici su dobili zadatak da izrade glazbeni instrument od najmanje 3 različita komada otpadne ambalaže. Instrument je morao biti estetski doraden i takav da je na njemu moguće izvesti barem jedan ili dva različita zvuka. Morao je imati zanimljiv i poseban naziv. S obzirom na to da su učenici svoje instrumente na kraju predstavili, zapisali smo kriterije uspješnosti za usmeno izlaganje. Koristili smo kriterije uspješnosti, koje smo već ranije pripremili tijekom usmenih izlaganja u sklopu predmeta Slovenski jezik. Zapisali smo i sve komponente koje mora sadržavati prezentacija. Učenik je morao navesti od kakve je otpadne ambalaže napravljen instrument, kako se odvijala izrada, a na kraju je morao odsvirati jednostavnu melodiju ili nekoliko taktova odnosno skladnih tonova na instrumentu.

2.5. Dokazi o procesu učenja prema načelima formativnog praćenja

Prikupljanje dokaza omogućava mi, kao učiteljici, uvid u razumijevanje i učenje učenika. Služi mi na neki način i kao putokaz na temelju kojeg prilagođavam daljnji proces učenja. Dokaze prikupljam u svim fazama procesa učenja i u raznim situacijama. Učenici također moraju biti uključeni u prikupljanje dokaza. Na taj način utvrđuju što znaju, što još moraju naučiti i kako će se odvijati njihovo daljnje učenje.

Na satima Prirodoslovlja i tehnike nastali su sljedeći dokazi:

- Kviz o odvojenom prikupljanju otpadaka,
- Radni list, koji smo kasnije koristili za utvrđivanje znanja,
- Plakati na spomenutu temu,
- Razredni koš za otpatke,
- Fotografije posjeta ekološkom otoku.

Na satima Glazbene umjetnosti nastali su sljedeći dokazi o učenju:

- Prezentacije radova u obliku usmenog izlaganja (nastupa),
- Glazbeni instrumenti izrađeni od otpadne ambalaže.

Slijedilo je samovrednovanje koje prema načelima formativnog praćenja ima veliki značaj, pa je važno usmjeravati učenike u procesu učenja da prosuđuju odnosno vrednuju svoj rad i uspješnost. Prije toga, učitelj je dužan izraditi precizne i jasne kriterije uspješnosti zajedno s učenicima. U prikazanom procesu učenja koristili smo sljedeće elemente za samovrednovanje:

- semafor (zeleno - znam, narančasto - znam djelomično, crveno - trebam pomoć u razumijevanju),
- nedovršene rečenice,
- jednostavno napisana učenikova samoanaliza.

Kao što sam i očekivala, znanje koje su djeca stekla zahvaljujući uporabi raznih metoda i prisutnosti visoke motivacije, bilo je odlično.

3. Zaključak

Poticajno okruženje za učenje, ugodna razredna klima i pozitivan odnos između učenika i učitelja imaju ključni značaj za veću motivaciju i aktivnost djece u procesu učenja. Učitelj mora podržati učenike u njihovim prijedlozima i načinima koje su odabrali za postizanje ciljeva učenja. Nove i drugačije metode rada više motiviraju i privlače učenike. Moje iskustvo pokazuje da su motivirani učenici puni ideja i prijedloga koje koriste na putu ka usvajanju novih znanja. Povećava se aktivnost učenika u stjecanju znanja, što smatram presudnim za trajno očuvanje usvojenih sadržaja.

4. Literatura

[1] Novak, L., 2018. Formativno spremljanje na razredni stopnji, Priročnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

[2] Brunauer, A., 2018. Formativno spremljanje v podporo učenju, Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

[3] Vodopivec, I., 2011. Učni načrt osnovna šola naravoslovje in tehnika. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport.

[4] Holcar, A., 2011. Učni načrt osnovna šola glasbena umetnost. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport.

Prilozi-fotografije

Sl.1. Izrada glazbenih instrumenata

Sl. 2 Reciklirani glazbeni instrumenti

Sl. 3 Reciklirani instrument Avokado

sl. 4 Reciklirani instrument Argeta